

Stanovisko k zverejnenému návrhu Národného Integrovaného Reformného Plánu (Slovensko 2.0)

VŠEOBECNE:

Európska komisia s cieľom pomôcť napraviť hospodárske a sociálne škody spôsobené pandémiou koronavírusu, naštartovať európsku obnovu a chrániť a vytvárať pracovné miesta navrhla 26. mája 2020 rozsiahly Plán obnovy pre Európu založený na využití plného potenciálu rozpočtu EÚ.

Lídri EU sa 21. júla 2020 dohodli na komplexnom balíku vo výške 1 824,3 miliardy EUR, v ktorom sa spája viacročný finančný rámec s nástrojom Next Generation EU. Balíkom sa prispeje k obnove EÚ po pandémii COVID-19, reforma našich ekonomík a transformácia našich spoločností.

Jednotlivé členské krajiny sú viazané v termíne do 15. októbra 2020 predložiť Európskej komisii prvé návrhy národných plánov na diskusiu s tým, že definitívny Plán obnovy sú krajiny zaviazané predložiť do 30. apríla 2021.

EU očakáva od členských krajín, že predložia svoje plány obnovy, ktoré budú obsahovať prehľad štrukturálnych reforiem, ktoré plánuje členská krajina realizovať. Štrukturálne reformy sú v podstate opatrenia, ktorými sa mení vnútorná skladba hospodárstva, tzn. inštitucionálny a regulačný rámec, v ktorom sa podniky a občania pohybujú. Ich účelom je zabezpečiť riadne fungovanie hospodárstva a umožniť mu realizovať svoj rastový potenciál. **Cieľom Plánu obnovy je v zmysle metodiky EU jednak podpora opatrení smerujúcich k zotavovaniu ekonomiky, ale najmä zvýšenie odolnosti ekonomiky proti krízam, a zabezpečenie udržateľného a dlhodobého rastu ekonomík EU.** Ekonomiky EU tak majú byť lepšie pripravené pre budúcnosť a má sa mimo iné znížiť závislosť EU diverzifikovaním kľúčových dodávateľských reťazcov.

KONKRÉTNE:

Vláda Slovenskej republiky aj napriek prvotným prísľubom o širokej odbornej diskusii k cieľom Plánu obnovy zvolila prístup prísneho utajovania materiálu ako aj netransparentný výber osôb podieľajúcich sa na jeho príprave (taktiež s jeho utajením).

Po uniknutí návrhu materiálu do médií ako aj po zverejnení zoznamu osôb podieľajúcich sa na jeho príprave Klub 500 konštatuje, že pri spracovaní návrhu boli hrubo porušené prísľuby vlády, bol porušený princíp partnerstva a zvolenie 90 člennej pracovnej skupiny podieľajúcej sa na príprave 100 stranového materiálu považuje Klub 500 absolútne nesystémový, nekonceptný a maximálne neefektívny postup, čo sa odzrkadlilo aj na kvalite predloženého materiálu.

Z pohľadu Klubu 500 nie je predložený návrh Slovensko 2.0 zoznamom štrukturálnych reforiem, ale množstvom dielčích, nekonkrétnych, nemerateľných, systémovo nesúvisiacich a miestami až chaotických opatrení, ktoré nezabezpečia riadne fungovanie hospodárstva, jeho zotavenie po kríze a ani mu neumožnia naštartovať svoj rastový potenciál, pričom samotná vízia materiálu sú len nereálne „vzdušné zámky“ bez reálnych nástrojov.

Klub 500 je rozčarovaný z prístupu Vlády Slovenskej republiky, ktorá v zlomovom období, v ktorom bude mať Slovensko historicky najvyššie zdroje na naštartovanie svojej ekonomiky, si namiesto napĺňania vízie svojho Programového vyhlásenia vlády „Aby Slovensko bolo férová a transparentná krajina.“ zvolila maximálne netransparentný a pre Slovensko škodlivý prístup. Ak má byť jedným z hlavných cieľov Plánu obnovy naštartovanie ekonomiky po kríze, zabezpečenie udržateľného a dlhodobého rastu ekonomiky, tak

považujeme zloženie pracovnej skupiny, v ktorej je z 90 členov len jediný priamy zástupca priemyslu za neprijateľné! A to všetko v krajine, ktorá má v rámci EU jeden z najvyšších podielov priemyslu na HDP. Samotná EU si dáva za cieľ zvyšovať podiel priemyslu na HDP, v stratégii do roku 2020 sa jednalo o zvýšenie na 20% HDP EU.

Klub 500 je rozčarovaný z množstva menovaných zástupcov pracovnej skupiny bez akýchkoľvek praktických skúseností zo sektorov, ktoré sa podieľajú na naplňaní štátneho rozpočtu.

Klub 500 v tejto súvislosti požaduje:

1. *vrátenie návrhu materiálu na kompletne prepracovanie,*
2. *rozpustenie súčasnej pracovnej skupiny,*
3. *urýchlené vytvorenie úzkej pracovnej skupiny s adekvátnym zastúpením sektorov podieľajúcich sa na naplňaní štátneho rozpočtu, ktorej cieľom bude príprava návrhu Plánu obnovy SR,*
4. *oslovenie partnerov z verejného a súkromného sektora s cieľom identifikovať priority, ktoré môžu zabezpečiť trvalý rast ekonomiky,*
5. *urýchlené predloženie nového návrhu Plánu obnovy, ktoré bude zohľadňovať ciele EU, tieto musia brať do úvahy posilňovanie konkurencieschopnosti slovenského priemyslu, poľnohospodárstva, stavebníctva potravinárskeho priemyslu, ako aj sektoru služieb.*

Záver:

Slovenská republika má k dispozícii 7,5 miliardy EUR, ktoré by mala efektívne a zmysluplne využiť na obnovu hospodárstva a zvládnutie nových výziev bezprostredne spojených s budúcim rozvojom globálneho, európskeho a národného hospodárstva.

Po vzore Francúzskej republiky, ktorá predstavila 100 miliardový balík obnovy francúzskeho hospodárstva, navrhujeme špecifikovať konkrétne oblasti obnovy a ďalšieho rozvoja slovenského hospodárstva nasledovne:

- I. *konkurencieschopnosť a inovácie – daňovo-odvodová reforma, podpora investícií a výskumno-vývojových projektov,*
- II. *zamestnanosť, vzdelávanie a sociálna súdržnosť – reforma vzdelávania, aktívna politika trhu práce, dôchodková reforma, reforma zdravotníctva,*
- III. *zelené investície a investície do regiónov – rozvoj energetiky a bezemisných/nízkoemisných technológií, rozvoj ekologickej dopravy, podpora poľnohospodárstva, komunálna reforma.*

Úspešné zvládnutie nových výziev a odrazenie sa od záporných hospodárskych výsledkov si bude vyžadovať omnoho vyššie úsilie všetkých zainteresovaných aktérov a jednoznačné a konkrétne smerovanie podporných opatrení.

K NIEKTORÝM OBLASTIAM:

Verejná správa:

- na jednej strane autori konštatujú, že kvalita a integrita verejnej správy je jeden z problémov súčasnej ekonomiky, no žiadnym spôsobom sa v materiáli nevysporiadali s vysokým počtom štátnych a verejných zamestnancov,

- materiál v mnohých častiach navyše navrhuje budovanie ďalších inštitúcií, inštitútov a kapacít štátnej a verejnej správy.

Dane a odvody:

- materiál sa nevysporiadal s vysokým daňovo-odvodovým zaťažením, kde Slovensko má šieste najvyššie daňovo-odvodové zaťaženie merané priamo objemom zaplatených daní a odvodov firiem (celková daňová sadzba – zdroj PWC a Svetová banka),
- fiškálne neutrálne navrhované zmeny neprinesú zníženie celkového daňovo odvodového zaťaženia (na jednej strane sa navrhuje znižovanie daňovo-odvodového zaťaženia práce, spolu so zavádzaním a zvyšovaním majetkových daní a zavádzaním nových daní zdaňujúcich "negatívne externality" – všetko čo nechceme zaťažiťme daňou).

Veda, výskum, inovácie:

- oblasť VVI je z pohľadu Klubu 500 najväčšie sklamanie uvedeného materiálu, nakoľko kapitola nerieši základné ciele EU ktorými sú zotavovanie ekonomiky, zvýšenie odolnosti ekonomiky proti krízam, a zabezpečenie udržateľného a dlhodobého rastu ekonomiky,
- Plán obnovy sa vôbec nezaobera podporou a zvyšovaním konkurencieschopnosti priemyslu, ktorý sa na Slovensku podieľa 25,1% na celkovej zamestnanosti a je najvyšším zdrojom naplňovania štátneho rozpočtu (napríklad 37,7% príjmov z dane z príjmov právnických osôb za rok 2019 plynie z priemyslu), nepojednáva o podpore priemyselného/podnikového výskumu a vývoja,
- namiesto toho sa navrhuje centralizácia organizácií pre oblasť výskumu a inovácií (vytvorenie Slovak research and innovation support ecosystem; SK RISE), ktorá má zastrešiť existujúce agentúry, ako sú napr. APVV, VEGA, KEGA, Výskumná agentúra, SIEA, SBA, ale aj SARIO dokonca aj bankové inštitúcie SZRB a EXIMBANKU,
- autori správne konštatujú, že hlavným zdrojom zásadných a originálnych inovácií býva podnikový výskum a vývoj, ktorý na Slovensku výrazne zaostáva, ale ako podporné opatrenie sa navrhuje: „Ak Slovensko má byť atraktívnou destináciou pre podnikový výskum a vývoj, je nevyhnutné vytvárať podhubie aj výdavkami na kvalitný výskum na univerzitách a iných verejných výskumných inštitúciách.“ To podpora podnikového výskumu sú vyššie výdavky na vedu a výskum na univerzitách a SAV?!

Vzdelávanie:

- na jednej strane materiál konštatuje, že zhoršenie výsledkov vzdelávania je pozorovateľné v generácii, ktorá absolvovala vzdelávanie po roku 1989, a pritom žiadnym spôsobom neanalyzuje ani len základnú štruktúru školstva pred a po roku 1989,
 - napríklad v roku 1989 bolo na základných školách cca 750 tis žiakov, na ktorých pripadalo viac ako 39 tisíc učiteľov a v roku 2019 na 482 tisíc žiakov pripadalo až takmer 41 tisíc učiteľov!,
 - situácia vo vysokom školstve je obdobná, v roku 1989 študovalo na vysokých školách viac ako 64 tisíc študentov, tak v roku 2018 to bolo takmer 170 tisíc (spolu so študentami študujúcimi v zahraničí), a kým v roku 1989 študovalo technické a prírodné odbory cca 17 tisíc študentov

a spoločenské vedy 15,5 tisíc študentov, tak v roku 2019 študovalo technické a prírodné odbory cca 25,7 tisíc študentov a spoločenské vedy 48,8 tisíc študentov,

- autori sa nevysporiadali extenzívnou sieťou základných, stredných a vysokých škôl, s nevhodnou štruktúrou škôl a odborov, navrhované ukazovatele nezohľadňujú ani len negatívny demografický vývoj,
- nesúlad zručností s potrebami praxe je uvedený až ako tretí problém v poradí (po kvalite spôsobenej encyklopedickými vedomosťami a chýbajúcej inklúzií)?!,
- autori bez toho, aby akýmkoľvek spôsobom navrhli zásadnú štrukturálnu reformu školstva, navrhujú ako predpoklad zvýšenia kvality skokový nárast platov učiteľov?! Ako môže byť základným predpokladom reformy plošné zvyšovanie platov a nie reforma štruktúry štôl?!

Energetická efektívnosť:

- materiál nenapĺňa základné odporúčania EK, ktorá priamo odporúča investovať zdroje na podporu zavádzania „čistých“ technológií,
- je neprijateľné, že autori navrhujú riešiť energetickú efektívnosť riešiť len formou investícií do komplexnej obnovy verejných budov, odhliadnuc od toho že napríklad ako reformné opatrenie sa uvádza transpozícia aj zimného energetického balíčka?!

Verejné inštitúcie a regulácie:

- autori nezohľadnili najnovšie zistenia Svetovej banky o manipulovaní údajov v rebríčku Doing Business a pozastavení vydania Doing Business 2021 zo dňa 28. augusta 2020 a naďalej sa odkazujú v materiáli len na tento rebríček,
- materiál síce konštatuje, že 92 % obcí má menej ako 3 000 obyvateľov a hovorí, že najefektívnejšia vo výkone správy je veľkostná kategória obcí od 20 tisíc do 50 tisíc obyvateľov, no materiál vyslovene uvádza, že sa zachová sa identita pôvodných obcí a obce sa nebudú zlučovať do väčších celkov, len sa pristúpi k úprave ich kompetencií na základe veľkostných kategórií!,
- definovanie príjmového mixu samospráv ktorý by mal mať vyššie zastúpenie majetkových daní a nižšie zastúpenie priamych daní hodnotíme ako ďalšie zvyšovanie daňovo-odvodového zaťaženia prostredníctvom zvyšovania majetkových daní,
- ako pozitívum v tejto časti považujeme, že v prípade Bratislavy a Košíc bude aplikovaná len jedna úroveň riadenia (zrušia sa mestské časti),
- autori (podotýkame 47 z 90 členov autorského tímu je zo štátnej a verejnej správy) nenavrhujú revíziu výdavkov na štátnu a verejnú správu ani zefektívnenie jej činnosti, naopak v mnohých častiach sa navrhuje ďalšie zvyšovanie počtu štátnych a verejných zamestnancov. Revízie výdavkov sú pritom zo strany EK priamo uvedené ako príklady odporúčaných opatrení. Zlepšenie kvality a efektívnosti verejnej správy je pritom zo strany EK priamo uvádzané ako príklad opatrení v oblasti verejnej správy.

Rôzne:

- ako ukazovateľ reformy verejnej dopravy sa uvádza počet km najjazdených vlakom na obyvateľa,

- v oblasti Aktívnych opatrení na trhu práce sa navrhuje podmieniť príspevok na aktivačnú činnosť poskytnutím práce s vyššou pridanou hodnotou a možnosťami rozvoja zručností relevantných pre trh práce?,
- chýbajú návrhy opatrení v EK odporúčanej oblasti podpory udržateľnej produkcie potravín, digitalizácie priemyslu a zlepšovania podnikateľského prostredia.

V Bratislave, 21.09.2020